

سیاست

سفیر اسبق ایران در آذربایجان در گفت و گو با ایران جمعه:

ایران حضور رژیم صهیونیستی در اطراف مرزهای خود را تحمل نمی کند

کشور ارمنستان و آذربایجان رزمایشی برگزار کردیم. درباره ریشه‌های تاریخی این جنگ، حضور قدرت‌های مداخله‌گر، چرایی اهمیت موضوع برای ایران و برگزاری رزمایش و افتتاح کنسولگری در ارمنستان به سراغ **محسن پاک‌آیین، سفیر اسبق ایران در جمهوری آذربایجان** رفتیم و با او به گفت و گو نشستیم. آنچه در ادامه می‌آید مشروح سخنان او است.

رسیدن به نخجوان به عنوان قسمت جدا افتاده آذربایجان. درگیری دو همسایه نیز ما را نگران می‌کند. هم از جهت به خطر افتادن مرزهایمان و هم به خاطر ناامن شدن منطقه و باز شدن پای یک مداخله‌گر نامشروع مانند رژیم صهیونیستی. موضوعی که مبنای حضور فعال و در عین حال بی طرف ایران در این جنگ است و چند وقت پیش بابتش در نزدیکی دو

همسایگانمان در شمال غرب نازا آمدند. آذربایجان و ارمنستان را می‌گویم. دو کشور در همسایگی شمالی ایران که چندین سال است با یکدیگر در مناقشه‌اند. هر از چند گاهی نیز مناقشه بین شان بالا می‌گیرد. گاهی با اشغال بخشی از آذربایجان از جمله قره‌باغ توسط ارمنستان و گاهی با تهدید اشغال نظامی آذربایجان برای زیر پا گذاشتن تمامیت ارضی ارمنستان و

سارا عاقلی

دبیر گروه سیاست

Sarah.agheli@gmail.com

تاریخچه درگیری میان آذربایجان و ارمنستان

درگیری میان آذربایجان و ارمنستان یک درگیری حدوداً ۲۵ ساله است که با اشغال قره‌باغ و هفت منطقه جمهوری آذربایجان توسط ارمنستان آغاز شد. این جنگ باعث شد پای قدرت‌های خارج از منطقه به قفقاز باز شود. کشورهایی که خیرخواه کشورهای منطقه نیستند. برای مثال رژیم صهیونیستی از این فرصت استفاده کرد و روابطش را با آذربایجان با فروش سلاح به این کشور تقویت کرد. نفوذ خود را در آذربایجان افزایش داد و تبدیل به خطری برای کشورهای اسلامی منطقه شد. همچنین به صورت پنهان با ارمنستان وارد مذاکره شد و همکاری‌های اطلاعاتی امنیتی داشت. موضوعی که نشان می‌داد رژیم صهیونیستی به دنبال تداوم این جنگ از طریق همکاری با دو طرف درگیر است. امریکا و فرانسه در کنار روسیه در قالب گروه مینسک به عنوان میانجی برای حل این مشکل وارد منطقه شدند. رقابت قدرت‌های بزرگ براساس منافع خودشان در این منطقه آغاز شد.

گرجستان

رزمایش نظامی ایران کنار ارس

رزمایش اخیر ایران در ناحیه شمال شرق در نزدیکی رود ارس و در مجاورت مرزهای آذربایجان و ارمنستان و البته در خاک ایران برگزار شد. رزمایشی که دو پیام مشخص داشت. پیام برای دوستان ما این بود که به دنبال ایجاد صلح و ثبات در منطقه هستیم، چرا که از نظر ایران همکاری‌های اقتصادی در صورت ثبات شکل می‌گیرد. توسعه اقتصادی برای ارمنستان و آذربایجان نیز اهمیت دارد، آنان نیز به این آرامش نیاز دارند. پیام رزمایش کشورمان برای دو کشور همسایه یعنی ارمنستان و آذربایجان این بود که مشکلات خودتان را از طریق مذاکره حل کنید و به فکر جنگ نباشید. دیگر پیام این رزمایش برای بدخواهان کشورمان بود. مبنی بر اینکه ایران، حضور رژیم صهیونیستی را در کنار مرزهای خود نمی‌پذیرد و از دخالت قدرت‌های بزرگ مثل امریکا در این منطقه ناراضی هستیم. به همین خاطر به عنوان یک قدرت منطقه‌ای اتفاقات را رصد می‌کنیم و در زمان لازم تصمیم مقتضی را می‌گیریم. سفر اخیر امیر عبداللهیان به ارمنستان نیز در چهارچوب ارتباط دوستانه دو کشور بود. افتتاح سرکنسولگری در شهر قاپان واقع در استان سیونیک ارمنستان با هدف ارائه خدمات بیشتر به اتباع ایرانی بخصوص کامیون‌دارانی انجام شد که از این مسیر کالاها را به ایروان ترانزیت می‌کنند. از طرف دیگر تقویت حضور ما در این کشور به منزله افزایش صلح و ثبات در این منطقه است. ایران در جنگ میان ارمنستان و آذربایجان از هیچ یک از کشورهای فعال طرفداری نمی‌کند. سیاست ما بی طرفی فعال است. با هر دو کشور نیز روابط حسنه داریم.

روسیه

آذربایجان

قره باغ

پیامدهای احتمالی برای ایران

این جنگ اتفاقاتی را برای ایران رقم زد. ایران همسایه دو کشور آذربایجان و ارمنستان است. بر اساس این درگیری، مخاطراتی برای کشورمان ایجاد شد. به همین خاطر ایران از همان آغاز جنگ به دنبال این بود که حفظ تمامیت ارضی کشورها از طریق مسالمت‌آمیز این جنگ خاتمه پیدا کند. اگر آذربایجان از طریق نظامی‌گری به نخجوان دسترسی پیدا می‌کرد، مرز ایران با ارمنستان قطع می‌شد. سیاست جمهوری اسلامی ایران در این مسأله این است که در عین حال که از تمامیت ارضی آذربایجان و ارمنستان حمایت می‌کنیم، مخالف تغییر مرزهای جغرافیایی نیز هستیم. چرا که با تغییر مرز، ارمنستان ساکت نمی‌ماند، مجدداً مناقشات جدیدی به وجود می‌آید و جنگ تمام نمی‌شود. همچنین پای بقیه کشورها به این منطقه باز می‌شود. این موضوع نه فقط برای ایران، بلکه برای همه کشورهای منطقه یک خطر امنیتی است بخصوص اینکه یکی از رژیم‌هایی که قصد مداخله در این ماجرا را دارد، رژیم صهیونیستی است. امریکا هم به خاطر نفوذ ارمنستان وارد ماجرا می‌شود. همانگونه که نانسی پلوسی، رئیس مجلس نمایندگان امریکا وارد ماجرا شد و به ارمنستان سفر کرد. در آن صورت یک جنگ در نزدیکی ایران رخ می‌دهد و این یک تهدید امنیتی برای کشورمان است. لذا موضوع جنگ بین ارمنستان و آذربایجان برای ایران مهم و در عین حال پیچیده است. موضع رسمی ما به رسمیت شناختن تمامیت ارضی دو کشور است، همانگونه که زمانی از آذربایجان به خاطر نقض تمامیت ارضی‌اش توسط ارمنستان حمایت کردیم، در حال حاضر نیز از تمامیت ارضی ارمنستان در مقابل احتمال اشغال نظامی آذربایجان حمایت می‌کنیم.

ارمنستان

ترکیه

نقش ترکیه در این جنگ

روابط ترکیه و ارمنستان حدود صد سال است که سرد و خصمانه است، چرا که طبق ادعای ارمنستان، ترکیه متهم به کشتار ارمنه در زمان عثمانی است. بر همین اساس ترکیه برای تضعیف ارمنستان و حمایت از آذربایجان برای تأمین منافع خودش در قالب اهداف پان‌ترکیسم وارد صحنه شد. در رابطه با تلاش ترکیه و رژیم صهیونیستی برای ایجاد اتصال زمینی میان آذربایجان و نخجوان باید گفت که رژیم صهیونیستی در این ماجرا اقدام علنی انجام نمی‌دهد. بلکه به صورت پنهانی با کشورهای درگیر ارتباط برقرار می‌کند. اما هدف ترکیه این است که مسیر جدیدی را باز کند و از طریق نخجوان وارد ارمنستان و جمهوری آذربایجان شود تا از این طریق به دریای خزر دسترسی پیدا کند. بنابراین این موضوع برای ترکیه نیز اهمیت دارد. اما موانعی بر سر راه ترکیه وجود دارد از جمله اینکه ارتباط ارمنستان و ترکیه مناسب نیست و ارمنستان به ترکیه اجازه ورود نمی‌دهد. از طرف دیگر ترکیه متهم است به اینکه با ورود خود به این منطقه، راه را برای حضور ناتو به سمت شرق هموار می‌کند. موضوعی که نه مدنظر ایران است و نه مدنظر روسیه. ترکیه وقتی چنین مواععی را پیش‌روی خود می‌بیند، آذربایجان را تحریک می‌کند تا با روش نظامی‌گری این مسیر را باز کند تا خودش نیز بتواند از طریق روابطی که با آذربایجان دارد از مسیر استفاده کند. البته طی تماس‌هایی که مقامات ایرانی با مقامات سیاسی و نظامی آذربایجان برقرار کردند، جمهوری آذربایجان اعلام کرده که قصد اشغال نظامی ارمنستان را ندارد و می‌خواهد به صورت مسالمت‌آمیز موضوع را حل کند. با این اوصاف ما تحولات این منطقه را همواره رصد می‌کنیم چون همواره از بابت رفتارهای ترکیه و رژیم صهیونیستی نگرانی وجود دارد. بر همین اساس همواره آمادگی نظامی خود را حفظ می‌کنیم تا اگر در این نقطه درگیری رخ داد، تصمیم لازم را بگیریم.

نخجوان

چرایی تداوم جنگ بین آذربایجان و ارمنستان

از ارمنستان عبور کند، کدام کشور می‌تواند اعمال حاکمیت کند. منطقاً چون عبور آذربایجان از استان سیونیک ارمنستان است، ارمنستان باید اعمال حاکمیت کند و آذربایجان باید با اجازه او وارد و خارج شود. آذربایجان برای اینکه بتواند از مسیر ارمنستان به نخجوان برسد یک تفسیری از قرارداد مسکو ارائه داد. تفسیر آذربایجان این بود که به قول آذری‌ها دالان زنگ‌زور یا دالان سیونیک واقع در ارمنستان یک دالان بین‌المللی است و اعمال حاکمیت ارمنستان ضرورتی ندارد. در مقابل ارمنستان به این اعمال حاکمیت مصر بود. حرف ارمنستان درست بود، چرا که محل عبور آذربایجان، تمامیت ارضی ارمنستان به شمار می‌آید. آذربایجان در سال ۲۰۲۱ در اجلاس کشورهای ترک‌زبان به طور تلویحی اعلام کرد که اگر ارمنستان مقاومت کند، ما از مسیر نظامی آن را باز می‌کنیم. سپس بلافاصله با ترکیه و پاکستان در نخجوان در کنار ارمنستان مانوری را برگزار کرد تا اراده خود برای حل مشکل از طریق نظامی‌گری را نشان دهد.

در سال ۲۰۲۰ آذربایجان موفق شد برخی از مناطق اشغال شده توسط ارمنستان را در قالب جنگ ۴۴ روزه آزاد کند. بعد در توافقنامه‌ای که در مسکو بین نخست‌وزیر ارمنستان و رئیس‌جمهور آذربایجان در حضور پوتین امضا شد، مناطق هفتگانه و بخشی از منطقه قره‌باغ به آذربایجان برگردانده شد. بخشی از آن نیز تحت نفوذ ارمنستان باقی ماند. به دلیل حل نشدن مشکل قره‌باغ در قالب حفظ تمامیت ارضی آذربایجان، پیش‌بینی می‌شد که مجدداً درگیری‌هایی بین این دو کشور رخ دهد که رخ داد. بویژه اینکه یکی از اهداف آذربایجان رسیدن به نخجوان از طریق ارمنستان است. چرا که نخجوان قسمت جدا افتاده آذربایجان است و ارمنستان بین این دو حائل است. ارتباط ارمنستان و آذربایجان از مسیر ایران است. آذربایجان به دنبال این بود که مسیری را باز کند و از آن طریق به نخجوان برسد. البته موضوع دسترسی آذربایجان به نخجوان به صورت مبهم در توافق مسکو مطرح شده بود اما مشخص نشده بود که وقتی آذربایجان می‌خواهد

ایران